

דגם תשובות לשאלון בסוציולוגיה, 2 יח"ל, מס' 65281, קיץ תש"ף

בבדיקת התשובות יש להיעזר במקורות הביבליוגרפיים, בתכנית הלימודים ובדגם התשובות.
יש לבדוק אם תשובת התלמיד משקפת ידע, הבנה ושימוש במושגים מתאימים.

פרק ראשון

יש לענות על אחת מן השאלות 1-2.

ניקוד	תשובה 1	פונקציה ודיספונקציה
50% הסבר והדגם	הסבר	פונקציה – תפקיד של תופעה חברתית המוביל ליציבות, לסדר ולהמשכיות החברה / תורם לחברה / מביא תועלת לחברה.
50% הדגמה	ההורים. הפונקציה של התופעה – חיסכון בכסף עקב העלויות הגבוהות של מגורים לבד. פונקציה זו מביאה תועלת לפרט החוסך את כספו.	דוגמה: התופעה החברתית המתוארת בקטע היא מגורים של צעירים בעשור השלישי לחייהם בבית ההורים.
		דיספונקציה – דפוס חברתי העלול לשבש את המערכת / סדר חברתי; השפעה או השלכה שלילית שיש לתופעה על החברה.
		דוגמה: ההשלכה השלילית של המגורים אצל ההורים היא המחלוקות עם ההורים, היעדר פרטיות, עלויות גבוהות יותר להורים (כחשבונות חשמל).

מקור: תרבות, עמ' 26.

ניקוד	תשובה 2	גישת הקונפליקט
25% x 2 מושגים	הסבר והדגם	על הנבחן להתייחס לשני מושגים ו/או עקרונות מגישת הקונפליקט.
25% x 2 ניתוח		תחרות/ אינטרסים מנוגדים / מאבק / שליטה / משאב מוגבל / שדה קרב / יחסי כוח / אי שוויון / שינוי חברתי / מעמדות / הייררכיה.
		ניתוח: על פי הפתיח, ישנה מחלוקת בין ההורים לילדיהם המבוגרים על המשאב המוגבל – כסף. שדה הקרב – המשפחה. הצעירים מעוניינים לגור בבית ההורים ולחסוך כסף, וההורים מעוניינים שהם יעזבו את הבית, ההורים נאלצים לוותר על נוחיות / פרטיות / משאבים. לכן, נוצרות מחלוקות בין ההורים לילדים בגלל האינטרסים המנוגדים של הצדדים.
		אפשרות נוספת: הורים – קבוצה בעלת כוח (הבית שלהם, הכסף שלהם, השליטה שלהם בטריטוריה). המשאב הוא הדיור. ההורים רוצים לשלוט במשאב זה ולהחליט כיצד לנהוג, ואילו הצעירים מתנגדים לפעמים לקבל הוראות מן ההורים "השולטים" וכך נוצרים קונפליקטים.
		*תשובה אפשרית: יחסי סמכות מתערערים.

מקור: תרבות, עמ' 27.

פרק שני

יש לענות על שתיים מן השאלות 3-6.

ניקוד	הצהרת הלסינקי	תשובה א3
<p>35% x 2</p> <p>הצג</p> <p>30%</p> <p>הסבר</p>	<p>על הנבחן להציג שתי מסקנות מתוך הצהרת הלסינקי:</p> <p>* לפני עריכת הניסוי יש להגיש לוועדה מיוחדת הפועלת בכל מוסד בקשה מפורטת ומנומקת.</p> <p>* את המחקר ינהל איש מחקר בעל הכשרה.</p> <p>* יש לקבל את אישורם של המשתתפים בניסוי מראש, תוך הצגת הסיכונים האפשריים. עיקרון זה יכול להיפגע אם עורכי המחקר לא יגלו לנחקר את כל הסיכונים שבתרופות אלה – או שהאדם לא יכול להבין את משמעויות הסיכונים.</p> <p>* יש להימנע מפגיעה גופנית או נפשית במשתתפי המחקר – עיקרון זה יכול להיפגע אם יהיו לניסיונות אלה תופעות שליליות על גופו או נפשו של האדם המשתתף במחקר.</p> <p>* המשתתפים רשאים לפרוש מהסכמתם להשתתף בניסוי בכל עת. יש אנשים שלא מרגישים בנוח אם הם יפרשו אחרי שנתנו את הסכמתם, ולכן לא יפרשו.</p> <p>* יש לגלות משנה זהירות אם למשתתף בניסוי יש יחסי תלות עם מבצע המחקר. עיקרון זה יכול להיפגע בכך שלא כל המשתתפים במחקר מגלים (מודעים) את התלות שיש בינם לחוקר (התשלום).</p> <p>* מחקר בבני אדם ייערך רק אם אין כל דרך חלופית להרחבת הידע.</p> <p>* לעולם טובת המדע והחברה לא יימצאו בעדיפות על פני רווחתם של המשתתפים במחקר.</p>	<p>הצג והסבר</p>

מקור: קבוצה, עמ' 67.

ניקוד	קונפליקט ערכים	תשובה ב3
<p>60%</p> <p>הסבר</p> <p>40%</p> <p>הדגם</p>	<p>קונפליקט ערכים – כאשר אדם או חברה נאלצים לבחור בין שתי פעולות המבוססות על שני ערכים שבראש סולם הערכים, וכל החלטה שיקבלו כרוכה בוויכוח על אחד משני הערכים, מתעוררת אצלם דילמה מוסרית.</p> <p><u>הדגמה מן הפתיח:</u> חוקר/ צוות חוקרים נמצאים בקונפליקט בין ערך קידום המדע ובין שמירת גופו ונפשו של המשתתף בלקיחת תרופות ניסיוניות חדשות.</p> <p>דוגמה נוספת: למשתתף במחקר יש דילמה מוסרית אם להשתתף במחקר כדי לתרום למדע או לשיפור בריאותו או לא להשתתף במחקר מכיוון שנטילת התרופה תפגע בבריאותו.</p> <p><u>תשובה נוספת:</u> עורכי המחקר יודעים שחלק מן המשתתפים יקבלו תרופת פֶּלְסֶבו ולכן יתכן שייגרם להם עוול ואולי אף יורע מצבם הגופני.</p>	<p>הסבר והדגם</p>

מקור: תרבות, עמ' 51.

ניקוד	פוליגמיה ומשפחה מורכבת	תשובה א4
35% x 2 מושגים	<p><u>פוליגמיה</u>: דפוס נישואים המאחד שלושה אנשים ויותר. [ביגמיה: גבר נשוי לשתים נשים. פוליגיניה: גבר נשוי למספר נשים. פוליאנדריה: אישה נשואה למספר גברים.]</p> <p>• <u>דוגמה מן הפתיח</u>: יש כתות שבהן גבר מנהל משק בית המשותף לנשים רבות, וזו פוליגיניה.</p> <p><u>משפחה מורכבת</u>: משפחה הכוללת ילדים מאומצים או ילדים מנישואים קודמים.</p> <p>• <u>דוגמה מן הפתיח</u>: המשפחה בכת כוללת ילדים של נשים רבות.</p>	הסבר והדגם
30% x 2 דוגמאות		מקור: משפחה, עמ' 32.

ניקוד	קבוצת השתייכות ומינניות	תשובה ב4
35% x 2 מושגים	<p><u>קבוצת השתייכות</u> – קבוצה שבה אנחנו חברים. • <u>דוגמה</u>: הגבר, הנשים והילדים חברים בקבוצה מורכבת / מורחבת זו. (!) אם כתב קבוצה שאלה אנו משתייכים לתת חצי מן הניקוד.</p> <p><u>מינניות</u> – תפיסה בדבר הייררכייה בין המינים, על בסיס האמונה כי בני מין אחד נחותים מבני המין האחר – על פי רוב עליונות גברית ונחיתות נשית.</p> <p>• <u>דוגמה</u>: עליונות הגברים על הנשים בכת באה לידי ביטוי בהיתר לגבר להינשא ליותר מאישה אחת, אך לאישה אסור להינשא ליותר מגבר אחד.</p>	הסבר והדגם
30% x 2 דוגמאות		מקור: חברות, עמ' 112; קבוצה, עמ' 38-39.

ניקוד	טבלה	תשובה א5
60% מסקנה	<p>על הנבחן להציג ולבסס על הפתיח מסקנה <u>אחת</u> שעולה מן הטבלה:</p> <p><u>מסקנה</u>: שיעור ההצבעה בבחירות הולך ויורד.</p> <p><u>מן הטבלה</u>: בשנת 1949 שיעור ההצבעה היה 86.9% ואילו בשנת 2019 שיעור ההצבעה היה 67%.</p>	הצג
40% נתונים		

ניקוד	עמ"ר	תשובה ב5
60% מסקנה	<p>ערך <u>הסולידריות החברתית</u> / <u>שיתופיות</u> / <u>קולקטיביזם</u> מדוע בעבר כשהחברה בישראל הייתה קטנה יותר, שיעור המצביעים היה גבוה יותר משיעור המצביעים בבחירות לכנסת באפריל 2019.</p> <p>ניקוד: ציון הערך: 60%, הסבר – 40%.</p>	ערך
40% הסבר		

ניקוד	מתבגר כ"איש שוליים"	תשובה א6
60% הסבר 40% יישום	<p>ההתבגרות היא חוויה של שוליות. המתבגר שייך לקבוצת הילדים כי הוא כמותם תלוי בהוריו, אך קבוצת ההתייחסות שלו היא קבוצת המבוגרים שהוא אינו יכול להתקבל אליה. המתבגר נשאר בעל כורחו בקבוצת השייכות שלו ואינו יכול להתקבל לקבוצת ההתייחסות שלו ומכאן מעמדו השולי בחברה.</p> <p>//</p> <p>מצב שולי בהקשר זה מאופיין בגילויים של אי יציבות, חוסר ביטחון וקיצוניות. [מספיק לציין אחד מהם]</p> <p>//</p> <p>החברה מתייחסת אל המתבגר כאל אדם שולי משום שכבר אינו ילד, אך עדיין אינו מבוגר. לכן, הוא אינו נהנה מזכויות הילד, אך עדיין אינו נושא בחובות המבוגר ואינו זכאי ליהנות מזכויותיו.</p> <p><u>יישום</u>: הם מבקשים לעבוד ולהרוויח כסף כמבוגרים – המבוגרים הם קבוצת ההתייחסות שלהם. המעסיקים המבוגרים אומרים להם שהם "עדיין ילדים" – מילים אלה משייכות אותם לקבוצת הילדים.</p> <p>* יתקבל כל יישום הגיוני בהתאם לקטע ולמאפייני אחד ההסברים של המתבגר כאדם שולי.</p>	<p>הסבר והסתמך על הפתיח</p>

מקור: חברות, עמ' 91.

ניקוד	גישת אינטראקציה הסימבולית	תשובה ב6
25% x 2 מושגים 25% x 2 ניתוח	<p>על הנבחן להתייחס לשני מושגים או שני עקרונות:</p> <p><u>מושגים</u>:</p> <p>יחסי גומלין (תקינים / לא תקינים) / הבניה חברתית / משמעות סובייקטיבית / פרשנות סמלית / הגדרת מצב משותפת / הגדרת מצב לא משותפת / משמעות סמלית / משא ומתן / סמל / הבניה חברתית של המציאות / גירוי.</p> <p><u>הגדרת מצב משותפת</u>: בין המתבגרים המחפשים עבודה לאלה שמעסיקים אותם.</p> <p><u>הגדרת מצב לא משותפת</u>: בין המתבגרים המחפשים עבודה למבוגרים שאומרים להם שהם "עדיין ילדים".</p> <p><u>הבניה חברתית של המציאות</u>: עבור המתבגרים שבחרים לעבוד כמבוגרים היותם עובדים מהווה חלק ממצבאות חייהם/זהותם.</p> <p><u>סמל</u>: נער עובד כמבוגר.</p> <p><u>יחסי גומלין</u>: יחסי גומלין בין המתבגרים המועסקים (למשל, צוות עובדים). יש יחסי גומלין בין המתבגרים המועסקים לבין המבוגרים המעסיקים.</p> <p><u>גירוי</u>: רצון המתבגרים לעבוד גרר תגובות של מבוגרים מעסיקים.</p>	<p>הסבר מושג וניתוח</p>

מקור: תרבות, עמ' 29-31.

פרק שלישי

יש לענות על שתיים מן השאלות 7-10.

ניקוד	קונפורמיות	תשובה 7א
30%	קונפורמיות – מצב שבו אדם משמר או משנה את דעתו או את התנהגותו על פי מה שנתפס מקובל בחברה. [הגדרה נוספת (מפסיכולוגיה): שינוי בהתנהגות או באמונות בגלל לחץ חברתי אמיתי או מדומה.]	מהי
70%	הביטוי לקונפורמיות – בטענה הבאה: ישנם אנשים הטוענים שהם הולכים למסעדות יקרות כי כולם הולכים, אף שלדעתם הם מוציאים סכום כסף רב על חצי שעה של הנאה.	כיצד
		מקור: קבוצה, עמ' 61.

ניקוד	סמל סטטוס	תשובה 7ב
30%	סמל סטטוס – אמצעים מוחשיים המשמשים להקל על זיהוי הסטטוס של האדם.	הסבר
70%	אנשים שיכולים להרשות לעצמם לאכול במסעדות יקרות נחשבים עשירים ("מתרגמים את המזון לדימוי תרבותי – מי שמוציא מאות שקלים על ארוחה, סימן שיש לו כסף").	כיצד
		מקור: קבוצה, עמ' 48.

ניקוד	תרבות הצריכה	תשובה 8א
30%	תרבות הצריכה – תופעה חברתית / תרבותית בחברה המודרנית / קפיטליסטית, שלפיה מתקיים ייצור המוני של סחורות ושירותים (אחידים הנמכרים בשווקים רבים ומגוונים. מטרת היצרן היא יצירת אחידות בייצור לשם הקטנת העלויות עבור תהליך הייצור והגדלת הרווחים). <u>אפשרות נוספת</u> : אפשר לקבל גם הסבר על חברת צריכה: חברת צריכה מתבטאת בהתפתחות קניונים, מרכזי קניות, מקומות שבהם אפשר ליצור דימויים של הגשמת החלומות.	הסבר
70%	תרבות הצריכה באה לידי ביטוי בקטע בהשקעה שהציבור הישראלי מוכן להשקיע במטבח / בסכומי הכסף שהצרכנים מוכנים לשלם בארוחות במסעדות יוקרתיות / בצריכת ראוה / בכך שהאוכל מהווה חלק מסגנון החיים יחד עם המכוננית והבית.	כיצד
		מקור: תרבות, עמ' 156.

ניקוד	צרכים אינסטרומנטליים ואקספרסיביים	תשובה 8ב
40% (20%x2)	צרכים אינסטרומנטליים – צורכי ההגנה והקיום / צרכים כלכליים ארגוניים. צרכים אקספרסיביים – צרכים חברתיים רגשיים / צרכים הקשורים ביצירת קשר עם אחרים על בסיס רגשי / צרכים המספקים תחושה של שייכות וסולידריות.	הסבר
60% (30%x2)	אכילה קבוצתית במסעדה (משפחה, קבוצה, חברים) מספקת צורך אינסטרומנטלי – הצורך בהשגת המזון. אכילה במסעדה מספקת צורך אקספרסיבי – צורך להרגיש שייך לקבוצת החברים (או, משפחה) על בסיס רגשי.	הדגם
		מקור: קבוצה, עמ' 9.

ניקוד	משפחה פוסט-מודרנית	תשובה 9א
הצגה 60% (2x30%)	מאפייני המשפחה הפוסט מודרנית: <ul style="list-style-type: none"> • יותר אוטונומיה של פרטים המשתייכים למשפחה, ופחות תלות בינם לבין עצמם – הפרט אוטונומי להחליף עיסוק ולהיות "שף". • בני הזוג מצפים להגשמה עצמית ולאוויר אישי (לעיתים על חשבון המשפחה) – בני אדם מבקשים לממש את עצמם דרך קריירת בישול. • יציבות המשפחה פוחתת / משפחת "פריקה". 	הצג והדגם
הדגמה 40%	<ul style="list-style-type: none"> • יותר ויותר פונקציות מועברות מן המשפחה למערכות חברתיות אחרות – פונקציית הבישול עוברות למסעדות. • יחסי סמכות ושליטה מפנים את מקומם לטובת יחסי שוויון (בין הדורות ובתוך הדורות). • המשפחה המונוגמית הופכת לדגם אחד ממכלול דפוסי משפחה חלופיים. 	

מקור: משפחה, עמ' 118-119.

ניקוד	תרבות חומרית / לא חומרית	תשובה 9ב
הסבר 50% (2x25%)	<ul style="list-style-type: none"> • תרבות חומרית מורכבת מעצמים מוחשיים שבני אדם יוצרים / רוכשים ומשתמשים בהם. הדגמה: אוכל, טלוויזיה, אינטרנט, בית, מטבח, שולחן, כסף, מסעדה. 	הסבר והדגם
הדגמה 50% (2x25%)	<ul style="list-style-type: none"> • התרבות הלא חומרית היא מופשטת / כוללת מרכיבי תרבות שאינם עצמים מוחשיים, אלא מופשטים. • הדגמה: זהות, שפה, צריכת ראווה, הנאה, נורמה, ערך המשפחתיות/המסורתיות. 	

מקור: תרבות, עמ' 46.

ניקוד	זהות / זהות משנה	תשובה 10א
30%	<ul style="list-style-type: none"> • זהות – המאפיינים הייחודיים של האדם/ המאפיינים הנרכשים ומתפתחים במשך חיי האדם. • זהות משנה – זהות מתייחסת לסטטוסים, תפקידים ולאיינטראקציות חברתיות מסוימות / מרכיבים בזהות הקשורים לתחום בחיים. 	הסבר
70%	<ul style="list-style-type: none"> • זהות משנה עדתית קשורה לאוכל העדתי מבית אימא המוזכר / זהות משנה מקצועית קשורה לקריירות הקשורות לבישול / זהות משנה משפחתית קשורה לארוחות שישי וחג. 	הדגם

מקור: חברות, עמ' 9.

ניקוד	אוניברסל תרבותי	תשובה 10ב
30%	<ul style="list-style-type: none"> • אוניברסל תרבותי – יסודות משותפים שנועדו לענות על צרכי החברה / יסודות משותפים לכל החברות הנבדלים בתוכן או במשמעות שלהם. 	מהו
70%	<ul style="list-style-type: none"> • יישום מן הקטע: אירוח, בישול, משפחה. 	הדגם

מקור: תרבות, עמ' 78.